

Kristina Jakoubek
OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga
kristina.jakoubek@skole.hr

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Školska knjižnica – mjesto vršnjačkog poučavanja

School library – a Place of Peer Teaching

Stručni rad / Professional paper

Primljen / Received: 30. 9. 2025.

Prihvaćen / Accepted: 25. 11. 2025.

Sažetak: U radu je prikazana važnost školske knjižnice kao mjesta vršnjačkog učenja, odnosno vršnjačkog poučavanja kao oblika vršnjačkog učenja. U prvom, teoretskom dijelu, ukratko su prikazane promjene u sustavu odgoja i obrazovanja, a samim time i u radu školske knjižnice. Školska knjižnica već dugo nije samo prostor za pohranu knjiga, već i dinamično mjesto gdje se potiče aktivno učenje i vršnjačko učenje. Suvremena školska knjižnica predstavlja ključnu komponentu obrazovnog sustava, koja ne samo da podržava odgojno-obrazovni proces, već ga obogaćuje i transformira. Ona predstavlja most između teorijskog znanja i praktične primjene te omogućuje učenicima međusobno povezivanje, dijeljenje ideja i razvijanje kritičkog razmišljanja.

Drugi dio rada donosi konkretne primjere dobre prakse vršnjačkog poučavanja iz knjižnice Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskoga u Zagrebu. Poseban naglasak stavljen je na funkciju knjižnice u procesu vršnjačkog poučavanja te na ulogu školskog knjižničara kao voditelja i mentora učenicima.

Rad je dodatno obogaćen učeničkim osvrtima na provedene aktivnosti.

Ključne riječi: aktivno učenje, školska knjižnica, vršnjačko poučavanje, vršnjačko učenje

Abstract: This paper presents the importance of the school library as a place for peer-to-peer learning, or more exactly, peer teaching as a form of peer learning. The first, theoretical part briefly presents changes in the education system, and thus in the work of the school library. School library has long been more than just a place to store books, but

also a dynamic place where active learning and peer-to-peer learning are encouraged. The modern school library represents a key component of the educational system, which not only supports the educational process, but also enriches and transforms it. It represents a bridge between theoretical knowledge and practical application, enabling students to connect with each other, share ideas and develop critical thinking.

The second part of the paper presents concrete examples of good practice in peer teaching from the library of the Ksaver Šandor Gjalski Elementary School in Zagreb. Special emphasis is placed on the function of the library in the peer-to-peer teaching process and on the role of the school librarian as a leader and mentor to students.

The paper is additionally enriched by students' reflections on the activities carried out.

Keywords: active learning, peer learning, peer teaching, school library

1. Uvod – suvremena nastava i aktivno učenje

U suvremenom se društvu od pojedinca očekuje aktivno i odgovorno sudjelovanje u svim aspektima društvenog života. Da bi mogao sudjelovati u izgradnji društva, ali i sebe samoga, pojedinac mora razviti niz kompetencija – od kritičkog mišljenja, rješavanja problema i donošenja odluka do spremnosti na prihvaćanje različitosti i samostalnog djelovanja (Stričević, 2010: 101). Temelji za razvoj navedenih kompetencija postavljaju se već u ranoj dobi, zbog čega su škole, kao i školske knjižnice, važan aspekt razvoja svakog pojedinca.

Spomenute društvene promjene dovode do novih spoznaja u području pedagogije i didaktike, što posredno dovodi i do promjena u djelovanju školske knjižnice. U suvremenom se obrazovanju sve više naglašava potreba za promjenom paradigme – od škole usmjerene na učitelja prema školi usmjerenoj na učenika. Naime, tradicionalna nastava bila je usmjerena na učitelja kao nositelja znanja, a učenici su shvaćani kao pasivni primatelji informacija. U takvom načinu rada izostajao je razvoj analitičkih sposobnosti i kritičkog stava prema sadržajima koji se proučavaju, kao i širokog spektra procesa cjelovitog učenikova razvoja (Grakalić Plenković, 2023: 10). S druge strane, suvremena se nastava definira kao proces aktivnog i partnerskog stjecanja znanja te kao takva podrazumijeva samostalno (autonomno) učenje i upotrebu aktivnih nastavnih metoda rada s razumijevanjem (Previšić, 2007: 185).

Temelj ove transformacije postaje aktivno učenje jer omogućuje učenicima da ne budu pasivni primatelji znanja, već aktivni sudionici obrazovnog procesa s osobnim ciljevima, emocijama i s potencijalom za razvoj. U suvremenom pristupu učenik više nije promatran

samo kao netko tko treba usvojiti zadani sadržaj, već kao cjelovita ličnost čiji su razvoj, individualne potrebe i unutarnja motivacija jednako važni kao i ishodi učenja.

Valja naglasiti kako aktivno učenje ne predstavlja samo zamjenu frontalne nastave radom u grupama ili timovima. Riječ je o sveobuhvatnom didaktičko-metodičkom pristupu koji učenika postavlja u središte nastavnog procesa. U tom kontekstu, učitelj ne prenosi gotova znanja, već potiče učenike na istraživanje, postavljanje pitanja, kritičko promišljanje te pronalaženje rješenja (Ljubac Mec, 2022: 155). Takav oblik poučavanja usmjeren je na razvoj učenikovih sposobnosti razumijevanja, argumentiranja, primjene i povezivanja znanja s novim situacijama u školi i životu. Aktivno učenje tako postaje pokretačka snaga razvoja autonomije, kreativnosti i intrinzične motivacije učenika, pri čemu učitelj ima ključnu ulogu u osmišljavanju poticajnog okruženja. Suvremena nastava temelji se na načelu u kojem svaki učenik ima pravo na aktivno, smisljeno i razvojno usmjereno obrazovanje. Aktivno učenje pritom nije samo metoda rada, već filozofija poučavanja koja usmjerava školu prema djetetu – njegovim interesima, potrebama i razvojnim mogućnostima.

U suvremenom pristupu navodi se da svako dijete može učiti, ali to čini svojim tempom. Zadaća je škole stvoriti okruženje koje omogućuje individualizaciju učenja i razvoj svakog učenika u skladu s njegovim potencijalima. Takvo okruženje obuhvaća raznolike metode rada, fleksibilnost u organizaciji nastave, projektnu nastavu, slobodni rad, praktične zadatke te emocionalnu podršku. U takvom modelu naglasak je i na vršnjačkom učenju, gdje učenici uče jedni od drugih, što dodatno pridonosi razvoju socijalnih i komunikacijskih vještina te osjećaju zajedništva.

2. Vršnjačko učenje kao primjer aktivnog učenja

Vršnjačko učenje predstavlja pedagoški pristup koji obuhvaća stjecanje znanja i vještina kroz aktivno pomaganje i podršku statusno jednakih ili sličnih pojedinaca. Taj oblik aktivnog učenja uključuje osobe sličnih društvenih skupina – u tom kontekstu učenike koji pomažu jedni drugima u učenju i istovremeno sami uče kroz tu interakciju. (Topping, 2005: 631–632). Drugim riječima, vršnjačko se učenje temelji na suradničkom pristupu u kojem učenici aktivno sudjeluju u zajedničkom konstruiranju znanja, razmjenjuju iskustva, vještine i informacije te se međusobno podržavaju u razvoju i učenju.

Kao što se može vidjeti, vršnjačko učenje ne podrazumijeva samo prenošenje informacija, nego uključuje kompleksan proces kognitivne i afektivne razmjene u kojem učenici djeluju kao ravnopravni sudionici. Aktivno i iskustveno učenje, koje je osnova vršnjačkog učenja, najučinkovitije je učenje odraslih, ali i učenika (Češi, 2010: 71–77). U takvoj vrsti učenja, učenici uče kako učiti za život te rješavati neke konkretne probleme u okolini. Također, uče se samostalnosti, toleranciji, poduzetnosti i komunikaciji te korištenju raznih izvora informacija i njihovu vrednovanju (Stričević, 2010: 101).

Takav način učenja smatra se vrlo učinkovitim zbog nekoliko ključnih mehanizama (Tullis i Goldstone, 2020: 8–10):

- učenje s prijateljima stvara sigurnije i opuštenije okruženje što smanjuje anksioznost i potiče sudjelovanje
- diskusija i međusobno poučavanje omogućuju dublje razumijevanje tema jer verbalizacija znanja vodi boljoj kognitivnoj obradi
- različita objašnjenja drugih učenika često pomažu u osvjetljavanju apstraktnih i složenih pojmova
- zajedničko rješavanje problema potiče suradnju, razvijanje strategija i kritičko mišljenje
- samoprocjena se javlja kada učenici pokušavaju objasniti gradivo drugima, a uz to prepoznaju vlastite nedoumice
- psihološka udobnost pri pristupu vršnjaku, posebno u slučajevima kada postoji nelagoda u interakciji s učiteljem, dodatno olakšava proces učenja.

2.1. Oblici vršnjačkog učenja

Najintenzivnije istraživani oblici vršnjačkog učenja jesu vršnjačko poučavanje i kooperativno učenje. Vršnjačko se poučavanje karakterizira kao preuzimanje specifičnih uloga – učitelja ili mentora, s visokim naglaskom na sadržaj kurikula i jasnim postupcima za interakciju, u kojima sudionici primaju generičku i/ili specifičnu pripremu. Vršnjačko se poučavanje najčešće temelji na unaprijed pripremljenim, strukturiranim materijalima, dok ponekad može uključivati strukturirana interaktivna ponašanja koja se mogu primijeniti na različite sadržaje i područja rada (Topping, 2005: 632). Drugim riječima, vršnjačko se poučavanje definira kao poučavanje u kojem učenici slične dobne skupine pomažu jedni drugima u učenju, uz unaprijed pripremljene materijale i postupke. Valja naglasiti da kroz navedeni proces i vršnjaci koji su u funkciji onih koji poučavaju i sami poučavajući uče.

S druge strane, kooperativno je učenje opisano kao „strukturiranje pozitivne međuovisnosti“ u potrazi za određenim zajedničkim ciljem ili rezultatom. Predstavlja zajednički rad učenika, najčešće u malim heterogenim grupama do šest učenika, a uključuje prethodnu specifikaciju ciljeva, zadataka, resursa i uloga učenika. Takav način često zahtijeva prethodnu obuku kako bi se osiguralo jednako sudjelovanje i istovremena interakcija, sinergija i dodana vrijednost (ibid.: 632).

Osvrćući se na autore koji su se bavili tom tematikom, (npr. Slavin, Johnson i Johnson, Rohrbeck, Schunk i Zimmermann), Topping (2005: 635) navodi da, osim kognitivnih prednosti kao što su bolje razumijevanje gradiva i razvijanje metakognitivnih strategija, ta dva oblika učenja mogu značajno doprinijeti razvoju socijalnih i komunikacijskih vještina, kao i poboljšanju afektivnog funkcioniranja učenika – uključuje se jačanje samopouzdanja,

osjećaj pripadnosti i pozitivni stav prema učenju. Afektivne promjene, poput veće motivacije i samopoštovanja, od posebne su važnosti jer potiču razvoj samoregulacije i obrazovne otpornosti, čime učenici stječu kapacitete za uspjeh i u manje povoljnim obrazovnim kontekstima (ibid.: 641).

Vršnjačko učenje kroz svoje različite oblike predstavlja moćan obrazovni alat koji može doprinijeti razvoju učenika u pogledu usvajanja znanja i kroz razvijanje osobnih i društvenih kompetencija. Ključ uspjeha leži u pažljivoj implementaciji, strukturiranju i osnaživanju učenika za aktivnu i odgovornu participaciju. Učenje koje se događa među vršnjacima često je dublje, emocionalno sigurnije i dugoročnije održivo jer se temelji na uzajamnosti, suradnji i zajedničkom rastu.

3. Školska knjižnica kao središte odgojno-obrazovnog i osobnog razvoja

Jedan od prostora koji na iznimno učinkovit način potiče učenje usmjereno na učenika, njegovu aktivnu ulogu u učenju te razvoj osobnih potencijala jest školska knjižnica. Kako se tijekom godina mijenjalo poimanje nastave i odgojno-obrazovnog procesa, tako se mijenjala i uloga školske knjižnice. Aktivno učenje postalo je načelo i strategija, a oblici aktivnog učenja nisu mogući bez školske knjižnice koja s jedne strane sudjeluje u nastavi, a s druge strane razvija slobodnije oblike učenja i rada (Stričević, 2010: 102). Školska knjižnica tako postaje ključno središte učenja i razvoja. Ona danas nadilazi tradicionalnu funkciju mjesta za posudbu knjiga te se razvija u dinamičan prostor učenja, suradnje i kreativnog izražavanja.

Prema Manifestu za školske knjižnice (IFLA, 2025) „Program školske knjižnice i njegovi stručni knjižničari usmjereni su na razvoj učenika osiguravajući ravnopravan pristup iskustvima učenja i resursima, kroz pristupačne, ugodne i inkluzivne prostore za učenje koji svim članovima školske zajednice omogućuju da postanu angažirani kritički mislioci, učinkoviti čitatelji te odgovorni korisnici, vrednovatelji i kreatori informacija u različitim formatima.” Nadalje, u Standardu za školske knjižnice (NN 61/2023) suvremena se školska knjižnica opisuje kao informacijsko, komunikacijsko, kulturno i medijsko središte škole i kao takva predstavlja važnu potporu odgojno-obrazovnom procesu, ali i osobnom razvoju učenika. Ona pruža pristup raznovrsnim izvorima informacija – knjigama, digitalnim sadržajima, bazama podataka – te time omogućuje učenicima istraživanje, učenje i razvoj kritičkog mišljenja (Krpan Mofardin, 2019: 92).

Školska knjižnica ima važnu ulogu u poticanju samostalnosti, kreativnosti i individualnosti učenika, a njena osobitost jest fleksibilnost i kreativna sloboda. Kovačević, Lasić–Lazić i Lovrinčević (2004) navode da knjižnica ima jednu veliku prednost pred razredno-predmetno-satnim sustavom rada, a to je da nije ukalupljena u školski sat od 45 minuta. U knjižnici je osmišljavanje oblika rada samostalno, inventivno te u potpunosti kreativno. Uloga knjižnice

pritom nije ograničena samo na podršku nastavnom procesu, već uključuje poticanje cjeloživotnog učenja, samostalnosti, kreativnosti i individualnosti učenika.

Glavna odrednica u osmišljavanju sadržaja rada knjižnice upravo su interesi učenika i u takvim situacijama učenici mogu u potpunosti iskazati svoje potencijale i mogućnosti. Takvim pristupom učenicima knjižnica zauzima ključnu ulogu suradnika u odrastanju. Suvremena školska knjižnica predstavlja ključnu komponentu obrazovnog sustava, koja ne samo da podržava odgojno-obrazovni proces, već ga obogaćuje i transformira. Ona predstavlja most između teorijskog znanja i praktične primjene te omogućuje učenicima da se međusobno povezuju, dijele ideje i razvijaju kritičko razmišljanje.

4. Vršnjačko učenje u knjižnici – prostor susreta i rasta

Knjižnica predstavlja optimalno mjesto u kojem učenici mogu iskoristiti svoje različite potencijale i individualne prednosti. Kroz inovativne pristupe i resurse, školske knjižnice doprinose stvaranju inspirativnog i poticajnog okruženja za sve učenike.

Posebno važan aspekt djelovanja suvremene školske knjižnice jest poticanje učenja koje se odvija kroz interakciju, suradnju i razmjenu znanja među učenicima, često u neformalnom i poticajnom okruženju. Vršnjačko učenje u knjižnici događa se prirodno, kroz interakcije u čitateljskim klubovima, radionicama, projektima i neformalnim oblicima druženja. Takve aktivnosti pružaju učenicima mogućnost prepoznavanja i razvijanja interesa, na temelju njih uče jedni od drugih, dijele iskustva i stječu samopouzdanje. *Kurikul međupredmetne teme Učiti kako učiti* (NN 7/2019) ističe važnost „stvaranja situacija u kojima će svaki učenik imati priliku iskusiti uspjeh u učenju i time steći pozitivna iskustva povezana s učenjem“ te prepoznati i razvijati osobne interese. Upravo je to ono što vršnjačko učenje u knjižnici pruža učenicima – razvoj u onim područjima u kojima se učenik pronalazi te stjecanje samopouzdanja, što će biti potkrijepljeno u praktičnom dijelu rada.

Knjižnica, kao poticajno i fleksibilno okruženje, omogućuje učenicima da kroz igru, razgovor, istraživanje i izražavanje razvijaju socijalne i emocionalne vještine, kao i osjećaj pripadnosti i samovrijednosti (Krpan Mofardin, 2019: 92). U školskoj knjižnici učenici imaju priliku upoznati sebe, razvijati interese, učiti jedni od drugih i postajati odgovorni, empatični i samopouzdana pojedinci. Vršnjačko učenje kao oblik suradničkog i poticajnog učenja u knjižnici dobiva svoj puni smisao – ono postaje sredstvo obrazovanja, ali i osobnog rasta.

4. Školski knjižničar kao mentor, voditelj i suradnik

U suvremenom obrazovnom sustavu školski knjižničar ima višestruku ulogu koja nadilazi tradicionalno poimanje knjižničarskog rada. On nije samo stručni suradnik, već i aktivni sudionik u odgojno-obrazovnom procesu škole. Prema *Standardu za školske knjižnice* (NN

61/2023) njegov rad obuhvaća tri međusobno povezane djelatnosti: odgojno-obrazovnu, stručno-knjižničnu i kulturnu i javnu djelatnost.

U tom kontekstu školski knjižničar sve više poprima ulogu učitelja – mentora, voditelja i suradnika. On je informacijski posrednik, ali istodobno i mentor koji učenicima pomaže u razvoju informacijske pismenosti, kritičkog mišljenja, kreativnosti i samostalnosti u učenju. Kroz radionice čitanja i pisanja, projekte na razini knjižnice ili u korelaciji s nastavnim predmetima (npr. Hrvatski jezik, Engleski jezik, Likovna kultura...) i izvannastavne aktivnosti knjižničar potiče učenike na izražavanje, sudjelovanje i suradnju.

Previšić (2003: 13–20) naglašava kako suvremeni učitelj mora biti odgojitelj, medijator i socijalni integrator sposoban odgovoriti na potrebe modernog društva. Njegova uloga nije samo prenošenje znanja, već i stvaranje uvjeta za komunikaciju, suradnju, izgradnju odnosa i uključivanje svih učenika, čime se pridonosi njihovom osobnom razvoju (Gazibara, 2016: 326).

U skladu s time školski knjižničar kao učitelj mora poznavati životne okolnosti svojih učenika, omogućiti im aktivno sudjelovanje u planiranju školskih aktivnosti, poticati odgovornost i razvijati osjećaj pripadnosti školi. On više nije figura koja statično prenosi informacije, već postaje „katalizator učenja“ (Sekulić-Majurec, 2007: 356) koji učenicima pruža podršku i prostor za samostalno istraživanje i otkrivanje znanja.

U profesionalnom smislu školski knjižničar djeluje kao dio školskog tima, s razvijenim suradničkim i timskim duhom te profesionalnim pristupom u komunikaciji i radu. On nije samo informacijski posrednik, već i mentor, motivator i suradnik. Njegove kompetencije uključuju informacijske, komunikacijske i organizacijske vještine, ali i sposobnost poticanja empatije, mašte i kreativnosti kod učenika. Njegova uloga uključuje stvaranje prilika za izražavanje, sudjelovanje i suradnju kroz vođenje čitateljskih grupa, radionica čitanja i pisanja, projekata na razini knjižnice ili u korelaciji s nastavnim predmetima (npr. Hrvatski jezik, Engleski jezik, Likovna kultura...), kroz izvannastavne aktivnosti i sl.

Glavni cilj školskog knjižničara u njegovoj obrazovnoj ulozi jest omogućiti svakom učeniku da se u školi i knjižnici osjeća sigurno i prihvaćeno, da razvije svoje potencijale i stekne kompetencije potrebne za budući život i rad (Kovačević, Lasić–Lazić, Lovrinčević, 2004). Pri tome knjižničar preuzima ulogu pomagača koji učenicima omogućuje pristup informacijama i materijalima u svim oblicima te oblikuje strategije učenja.

5. Primjeri vršnjačkog poučavanja u knjižnici Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskoga

Kao što je navedeno, školska je knjižnica optimalno mjesto u kojem učenici mogu iskoristiti svoje različite potencijale i individualne prednosti, što će u ovom dijelu rada biti

potkrijepljeno s nekoliko odabranih primjera iz prakse. U knjižnici OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga provode se raznolike aktivnosti i radionice u kojima glavnu ulogu preuzimaju sami učenici, prema svojim individualnim interesima, dok je stručna suradnica knjižničarka mentor, voditelj i suradnik.

Tijekom takvih se aktivnosti kod učenika se potiče interakcija i suradnja, prikaz vještina te razmjena znanja. Shodno navedenom, osim kognitivnih dobiti, jedna od prednosti takvog rada jest osjećaj zadovoljstva i samopouzdanja kod učenika, što će biti vidljivo i u osvrtima i iskustvima samih učenika u nastavku.

5.1 Škola smijeha

Jedan od primjera uspješne provedbe vršnjačkog poučavanja jest radionica pod nazivom *Škola smijeha*, prvi put održana 2021. godine u specifičnim okolnostima, tijekom privremene dislokacije Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskoga u prostore Osnovne škole Lovre pl. Matačića zbog obnove školske zgrade. U okviru projektne suradnje između dviju škola provedena je navedena radionica s ciljem dubljeg povezivanja učenika tih dviju škola.

Radionica je održana pod vodstvom knjižničarki OŠ K. Š. Gjalskoga i OŠ Lovre pl. Matačića, u suradnji s učiteljicom Hrvatskog jezika OŠ K. Š. Gjalskoga. Na radionici su tadašnji učenici petih razreda OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga preuzeli ulogu učitelja te su, poštujući tada važeće epidemiološke mjere, na školskom dvorištu proveli učenike trećih razreda OŠ Lovre pl. Matačića kroz obrazovno-zabavni program (slika 1).

Radionica je bila strukturirana u sedam tematskih postaja. Aktivnosti su započele čitanjem kratke priče *Škola smijanja* autorice Sanje Pilić, nakon čega je uslijedio razgovor i provjera razumijevanja pročitane teksta. Učenici koji su uspješno odgovorili na pitanja simbolično su prošli daljnje razine radionice – kroz *Nikad ozbiljnu ulicu do Škole smijeha*.

U okviru *Škole smijeha* održana su tri simbolična nastavna sata:

1. *Sat viceva* – učenici u ulozi učitelja osmislili su i izveli kratki program pripovijedanja viceva, nakon čega su i učenici trećih razreda imali priliku podijeliti vlastite šale
2. *Sat veselog čitanja* – osmišljen kao igra neverbalne komunikacije u kojoj su učenici trećih razreda s glazbom u slušalicama pokušavali pročitati riječi s usana svojih vršnjaka–učitelja. Aktivnost je bila izazovna, ali iznimno zabavna i poticala je razvijanje pažnje i izražajnosti
3. *Sat tjelesne i zdravstvene kulture* – proveden kroz motoričku igru „*Stavi ruku, stavi nogu*“, u kojoj su se učenici natjecali u savladavanju poligona pod vodstvom učenika u ulozi učitelja. Aktivnost je poticala suradnju, koordinaciju i kretanje u timu.

Nakon završetka „nastave“ učenici su pristupili simboličnom ispitu – izazovu kreiranja najzabavnije grimase. Stručni žiri, sastavljen od vršnjačkih učitelja, izabrao je najuspješnije sudionike kojima su dodijeljene prigodne nagrade.

Na samom su kraju svi učenici dobili diplome za uspješno završenu *Školu smijeha*, čime je zaokružen navedeni primjer vršnjačkog poučavanja.

Radionica predstavlja kvalitetan primjer suradničkog učenja i razvoja socijalnih, komunikacijskih i organizacijskih vještina učenika. Učenici-predavači demonstrirali su zavidnu razinu odgovornosti, kreativnosti i pedagoškog pristupa, a cijeli je događaj doprinio međuvršnjačkom povezivanju unatoč činjenici da se učenici dotad nisu međusobno poznavali.

Slika 1. *Škola smijeha* – suradnja OŠ Lovre pl. Matačića i OŠ K. Š. Gjalskoga

5.2. *Pastele u štrajku ili Dan kada su pastele odustale od bojanja*

Mjesec hrvatske knjige 2023. godine obilježen je temom *Nek' ti riječ ne bude strana(c)*. Shodno navedenom, u suradnji knjižničarke i učiteljice Engleskog jezika, učenici šestih i sedmih razreda uključeni su u osmišljene prevoditeljske i čitateljske aktivnosti. Tijekom nastave Engleskog jezika, učenici su preveli četiri slikovnice: *The Pumpkin Soup* (Helen Cooper), *The Day the Crayons Quit* (Drew Daywalt), *The Gruffalo* (Julia Donaldson) i *The Smartest Giant in Town* (Julia Donaldson, Axel Scheffler). Nakon završetka prijevoda odabrali su slikovnicu koju žele predstaviti učenicima razredne nastave.

Bila je to slikovnica *The Day the Crayons Quit*, odnosno njihov prijevod – *Dan kada su pastele odustale od bojanja*. Uz vodstvo knjižničarke predstavili su slikovnicu mlađim učenicima te osmislili i održali kreativnu radionicu nakon čitanja (slika 2). Iako su svi učenici

sudjelovali u prevođenju, za aktivno predstavljanje slikovnice mogli su se prijaviti prema interesima i afinitetima – učenici su mogli čitati dijelove slikovnice na engleskom i hrvatskom jeziku ili se uključiti u kreativnu radionicu nakon čitanja kao voditelji.

Radionica se odvijala na način da su učenici čitali dio slikovnice na engleskom jeziku (svatko je utjelovio određenu pastel), a zatim svoj prijevod na hrvatskom jeziku.

Nakon čitanja učenici-voditelji razgovarali su s učenicima o pročitane – unaprijed su uz pomoć knjižničarke pripremili pitanja te su odgovarali na znatiželjna pitanja učenika. Taj dio radionice omogućio je aktivno uključivanje svih prisutnih, potičući ih na razmišljanje o pročitane.

Nakon kratkog razgovora došao je na red kreativni dio na kojem su učenici otkrivali čarobni svijet pastela pomoću grataž tehnike, pisali pismo svojoj najdražoj boji te izrađivali straničnike u obliku pastela. Sve se to odvijalo dok su učenici-voditelji obilazili učenike, davali im ideje, razgovarali s njima i podržavali ih u radu.

Svi su sudionici, i učenici koji su slušali slikovnicu, ali i oni koji su je predstavljali, bili iznimno zadovoljni i ponosni na ostvarene rezultate. Valja naglasiti da je knjižničarka bila samo moderatorica radionice, dok su glavnu ulogu imali učenici-izlagači koji su odlično čitali, a zatim samouvjereno i strpljivo vodili učenike kroz sve osmišljene aktivnosti.

Takav oblik rada koji promiče međurazrednu suradnju i mentorstvo među učenicima pokazao se kao izuzetno uspješan te je potaknuo pozitivnu dinamiku među svim sudionicima.

Slijedi nekoliko osvrti koje su napisali učenici koji su vodili radionicu:

P. M.: „Bilo mi je drago da su mlađi učenici naučili nešto od mene. Podiglo mi je samopouzdanje. Zabavno mi je učiti djecu, uživala sam u tome.“

E. P.: „Jako mi se sviđjelo. Bilo mi je zanimljivo prezentirati pred mlađom djecom. Rado bih to ponovno radila jer volim vidjeti kad su djeca sretna. Djeca su mi baš slatka.“

Slika 2. Radionica *Dan kada su pastele odustale od bojanja*

5.3. Nek' ti igra ne bude stranac

U *Mjesecu hrvatske knjige* (listopad 2023.), a u okviru preventivnog *Tik-TAK projekta* koji je za cilj imao poticanje kvalitetnijeg iskoristavanja slobodnog vremena, učenici petih, šestih i sedmih razreda osmislili su i izradili društvene igre na engleskom jeziku. S obzirom da je *Mjesec hrvatske knjige* bio posvećen prevoditeljstvu i bogatstvu različitih jezika, učenici su na satu Engleskog jezika osmislili i izradili igre za koje su napisali pravila na engleskom jeziku. Projekt je tako omogućio učenicima da kreativno razvijaju svoje jezične i komunikacijske vještine uz istovremeno osmišljavanje i pisanje pravila na engleskom jeziku, čime su aktivno sudjelovali u procesu jezične produkcije.

U suradnji učiteljice Engleskog jezika i knjižničarke postavljena je izložba izrađenih društvenih igara u prostoru ispred knjižnice i učionice stranih jezika. Izložba je prvih nekoliko dana bila dostupna za samostalno razgledavanje bez mogućnosti igranja igara. Nakon nekog vremena organizirane su radionice na kojima su učenici predstavljali svoje igre učenicima drugih razreda na engleskom i hrvatskom jeziku, a zatim su ih i zaigrali.

Tijekom radionica knjižničarka i učiteljica bile su u ulozi moderatorica, dok su učenici – autori igara – preuzeli glavnu ulogu u vođenju i prezentaciji (slika 3). Kroz ovu aktivnost učenici su imali priliku ne samo predstaviti svoje radove, već ih izložiti na oba jezika te aktivno voditi druge učenike kroz pravila i igru. Taj model suradnje i mentorstva omogućio je učenicima drugih razreda da se upoznaju s radom svojih vršnjaka uz zabavno i obrazovno iskustvo igranja društvenih igara.

Jedan od učenika je kao vrijednost projekta istaknuo: „Svidjelo mi se što su i drugi mogli vidjeti igru koju sam napravio, a ne samo moj razred. Većinu stvari koje radimo vide samo naši iz razreda. Svidjelo mi se i što sam mogao igrati svoju igru s prijateljima i probati njihove igre.“ (L. J.)

Valja naglasiti kako je održano preko dvadeset nastavnih sati na kojima su svi učenici koji su to željeli imali priliku predstaviti svoj rad drugima. Kako je izgledao projekt može se pogledati na poveznici [Nek' ti igra ne bude strana\(c\)](#).

Slika 3. Međurazredno predstavljanje društvenih igara

5.4. Miš u školskoj knjižnici

Svake se godine, kao i u drugim školskim knjižnicama, u OŠ K. Š. Gjalskoga organizira svečano predstavljanje školske knjižnice učenicima prvih razreda. U knjižnici taj događaj uključuje čitanje prigodnog teksta učenicima, upoznavanje s pravilima knjižnice i kreativnu radionicu. U radu je predstavljen kao još jedan primjer međusobnog vršnjačkog poučavanja.

Naime, na samom početku navedene čitateljsko-kreativne radionice pripovijeda se kratka priča o mišu u školskoj knjižnici koju je, prema priči *Miš u knjižnici* Sunčane Škrinjarić, osmislila i prilagodila knjižničarka. Likove iz priče redovno uprizoruju učenice predmetne nastave, ovisno o interesu. Pripremljenu priču, odnosno igrokaz, započinje knjižničarka kao pripovjedač, a zatim se pojavljuju i učenici koji utjelovljuju mačku i miša te započinju međusobni razgovor (slika 4). Glavni likovi priče – mačka i miš kroz dijalog upoznaju učenike s različitim vrstama građe koja se može pronaći u knjižnici (lektira, referentna građa, slikovnice...) te s osnovnim pravilima ponašanja u knjižnici.

Nakon igrokaza učenici prvih razreda kroz kratki razgovor s „mačkom i mišem“ i kreativne zadatke ponavljaju što je u knjižnici dopušteno, a što nije, odnosno što knjige vole i što knjige ne vole, koja je razlika između knjižnice i knjižare, i sl.

Na takvoj radionici mlađi učenici usvajaju pravila knjižnice i upoznaju vrste građe kroz igru i interakciju sa svojim „starijim vršnjacima“, što sam proces učenja čini prirodnijim i pristupačnijim. Osim toga razvijaju socijalne vještine poput aktivnog slušanja, postavljanja pitanja i izražavanja mišljenja. Možda i najvažnija dobit takve radionice jest motivacija koja se budi kod mlađih učenika kada vide starije učenike koji su aktivno uključeni u rad knjižnice. S druge strane stariji učenici razvijaju mentorske vještine, samopouzdanje te komunikacijske vještine. Kod njih se posredno razvija odgovornost, strpljenje i sposobnost prenošenja informacija i znanja. „Najviše mi se sviđjelo kako bi se djeca iznenadila kada bih iskočila sa stepenica ili iza polica. Žao mi je što je ovo zadnja godina da glumim mačka, no uvijek će mi biti lijepo sjećanje. Drago mi je što sam imala tu čast glumiti za prve razrede zadnje četiri godine i nadam se da će netko drugi uživati u toj ulozi kao što sam ja.“ (E. V.).

Slika 4. Radionica *Miš u školskoj knjižnici*

5.5. Potraga za blagom – učenici kao kreatori zadataka

U školskoj knjižnici OŠ K. Š. Gjalskoga vrlo se često obrađuju lektire u obliku *potrage za blagom* u kojoj učenici pomoću različitih zagonetki i tragova pronalaze i rješavaju kreativne zadatke vezane uz pročitano djelo. Nakon jedne takve radionice koju je organizirala knjižničarka, učiteljica Hrvatskoga jezika predložila je još jedan primjer međusobnog vršnjačkog učenja – potragu za blagom koju će kreirati sami učenici.

Razlika između klasične potrage za blagom koja se provodi u knjižnici i ove radionice jest u tome što su učenici šestih razreda sami osmislili gotovo sve zadatke za drugi razredni odjel. Tako je tadašnji 6. a razred osmislio sve zadatke za 6. b razred, i obrnuto. Učenici su na satu Hrvatskog jezika napravili različite osmosmjerke, križaljke i pitalice koje su uklopljene u sat lektire u knjižnici. Zadaci su bili popraćeni dodatnim zagonetkama koje je osmislila učiteljica. Knjižničarka i učiteljica postavile su sve zadatke na odgovarajuća mjesta u knjižnici, a učenici su sudjelovali u malo drugačijoj obradi lektire.

Kreiranjem ispitnih zadataka učenici su usavršavali vještine kritičkog razmišljanja i kreativnog pristupa literarnim djelima, uspješno izdvajajući ključne informacije potrebne za formuliranje zadataka. Najvažnija prednost takvog načina rada jest aktivno uključivanje učenika u sam proces učenja. Preuzimanjem odgovornosti za izradu zadataka učenici su razvijali mentorske vještine, učili kako efikasno prenositi složene informacije te pružati podršku u učenju svojim vršnjacima, što značajno doprinosi njihovom osobnom i profesionalnom razvoju.

5.6. Tri medvjeda i gitara

Posljednji primjer vršnjačke razmjene znanja uključuje međusobno vršnjačko učenje u motivacijskom dijelu nastavnog sata. Naime, u kreativnoj obradi lektire *Tri medvjeda i gitara* (Ludwig Bauer) sat započinje zvukom gitare koju za učenike prvih razreda svira učenica škole P. J. Nakon slušanja skladbe zatvorenih i otvorenih očiju učenica P. J. učenicima kratko predstavlja svoj instrument, govoreći im o dijelovima gitare, tehnici sviranja, zvukovima i sl. Učenici zatim imaju priliku postaviti pitanja učenici P. J. na koja ona strpljivo odgovara (slika 5).

Nakon inspirativnog uvoda u kojem učenici imaju priliku poslušati instrument koji svira učenica škole, a zatim i saznati nešto o instrumentu, sviranju i glazbenoj školi, knjižničarka čita priču *Tri medvjeda i gitara* koja govori o vještinama. Ostatak sata analizira se djelo te se u više navrata osvrće na samu vještinu sviranja gitare s početka nastavnog sata.

U opisanom primjeru vršnjačkog poučavanja učenica koja svira gitaru ne samo da doprinosi učenju svojih vršnjaka o glazbenim instrumentima, već također postaje uzor i aktivni

sudionik u obrazovnom procesu. Takav način učenja omogućava učenicima povezivanje s gradivom na dubljoj i osobnijoj razini, čineći nastavu zanimljivijom i relevantnijom.

„Bilo mi je drago zato što su djeca bila vesela. Gledala su u instrument kao da je nešto najposebnije. Htjela su sudjelovati i podijeliti svoja iskustva o drugim instrumentima. Svi su htjeli biti dio projekta i to me razveselilo.“ P. J.

Slika 5. Motivacijski dio sata *Tri medvjeda i gitara*

6. Zaključak

Vršnjačko učenje kao što je prikazano navedenim primjerima dobre prakse predstavlja učinkovit način poticanja socijalne interakcije, razvoja komunikacijskih vještina i stjecanja odgovornosti među učenicima. Suradnjom učenici dijele svoja znanja i vještine te preuzimaju uloge mentora i predavača, čime razvijaju ključne osobine kao što su samopouzdanje, strpljenje i sposobnost prenošenja informacija.

Primjeri poput *Škole smijeha* gdje su stariji učenici preuzeli ulogu učitelja i organizirali obrazovne i zabavne aktivnosti za mlađe učenike pokazuju kako učenici mogu biti vrlo uspješni u ulozi učitelja, pokazujući pritom odgovornost, kreativnost i komunikacijske vještine. Slično, aktivnosti poput kreativnih radionica u okviru *Mjeseca hrvatske knjige* gdje su učenici preveli i predstavili slikovnice mlađim učenicima potiču razvijanje jezičnih i komunikacijskih vještina, ali i mentorskih sposobnosti.

U aktivnostima kao što su izrada društvenih igara ili organiziranje potrage za blagom učenici imaju priliku raditi u timovima, razvijati kritičko mišljenje i kreativnost te usavršavati vještine rješavanja problema. Takve aktivnosti osim što omogućuju učenicima bolje razumijevanje i usmjeravanje znanja promiču međurazrednu suradnju i izgradnju međuvršnjačkih odnosa.

U konačnici, vršnjačko učenje nije samo alat u službi prijenosa znanja, već i način izgradnje

socijalnih vještina, emocionalne inteligencije i osobnog razvoja. U navedenim je primjerima vidljivo da učenici, kada imaju priliku preuzeti odgovornost za učenje svojih vršnjaka, postaju motivirani i angažirani što pozitivno utječe na cijeli obrazovni proces. Takav pristup koji potiče suradnju, zajedništvo i kreativnost, predstavlja ključnu komponentu za razvoj pozitivne i stimulativne učeničke zajednice.

Literatura

1. Češi, M. (2010) Ustroj aktivnosti stručnog usavršavanja temeljenog na ciklusu iskustvenog učenja. U: Mićanović, M. (ur.). *Stručno usavršavanje i profesionalni razvoj*. Zagreb: AZOO. Str. 71–77.
2. Gazibara, S. (2016) Aktivno učenje u multimodalnom okruženju. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 65 (tematski broj), str. 323–334. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/236327> [20.06.2025.]
3. Grakalić Plenković, S. (2023) Aktivno učenje i uloga nastavnika. *Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*, 21(1), str. 9–28. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/451815> [17.06.2025.]
4. *IFLA-in manifest 2025 za školske knjižnice* (2025) Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf> [30.10.2025.]
5. Kovačević, D., Lasić-Lazić, J. i Lovrinčević, J. (2004) *Školska knjižnica – korak dalje*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
6. Krpan Mofardin, T. (2019) Školska knjižnica – mjesto kreativnog čina i doživljaja. *Knjižničar/ka: časopis Knjižničarskog društva Rijeka*, 8, str. 87–93. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/338705> [21.06.2025.]
7. Kurikulum međupredmetne teme: Učiti kako učiti (2019) *Narodne novine* 7, 154. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html [20.06.2025.]
8. Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019) *Narodne novine* 10, 215. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html [21.03.2024.]
9. Ljubac Mec, D. (2022) Aktivno učenje u nastavnom procesu. *Marsonia: časopis za društvena i humanistička istraživanja*, 1(1), str. 155–165. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/451815> [20.06.2025.]
10. Previšić, V. (2003) Suvremeni učitelj: odgojitelj-medijator-socijalni integrator. U: Ličina, B. (ur.). *Učitelj – učenik – škola: zbornik radova Znanstveno-stručnog skupa povodom 140 godina učiteljskog učilišta u Petrinji*. Petrinja: Visoka učiteljska škola; Zagreb:

- Hrvatski pedagoški književni zbor. Str. 13–19.
11. Previšić, V. (2007) Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. *Pedagogijska istraživanja*, 4(2), str. 179–187. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/174880> [26.06.2025.]
 12. Sekulić-Majurec, A. (2007) Uloga sudionika odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju, provedbi i vrednovanju kurikuluma. U: Previšić, V. (ur.). *Kurikulum: teorije – metodologija – sadržaj – struktura*. Zagreb: Školska knjiga. Str. 351–383.
 13. Standard za školske knjižnice (2023) *Narodne novine* 61,1024. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/c/podzakonski-propis/57082/nn-61-2023-%287.6.2023.%29%2C-standard-za-skolske-knjiznice> [20.06.2025.]
 14. Stričević, I. (2010) Rad na projektu u školskoj knjižnici – metoda aktivnog učenja. U: Mićanović, M. (ur.). *XXII. Proljetna škola školskih knjižničara: Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika: neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 101–108. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/22-proljetna-skola-knjiznicara2010-1536867336.pdf> [17.06.2025.]
 15. Topping, K. J. (2005) Trends in Peer Learning. *Educational Psychology*, 25(6), str. 631–645. Dostupno na: [https://cmapspublic3.ihmc.us/rid=1200100827171_1663553231_5338/Trends in Peer learning Topping .pdf](https://cmapspublic3.ihmc.us/rid=1200100827171_1663553231_5338/Trends%20in%20Peer%20learning%20Topping.pdf) [17.06.2025.]
 16. Tullis, J. G. i Goldstone, R. L. (2020) Why does peer instruction benefit student learning?. *Cognitive Research: Principles and Implications*. Dostupno na: <https://cognitiveresearchjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41235-020-00218-5> [18.06.2025.]